

**Elementy inwentaryzacji przyrodniczej
wraz z waloryzacją i wskazaniem ochronnym
dla pałacu w Ciasnej i jego bezpośredniego otoczenia**

Autor:

Wojciech Gałosz

Krzeszowice-Ciasna 2023 r.

Wstęp i metodyka

Teren planowanego przedsięwzięcia obejmuje budynek pałacowy wraz z otaczającym obszarem. Przewidywany zasięg oddziaływania sięga pierwszego szeregu drzew rosnących dookoła budynku oraz dróg dojazdowych. W takim też zakresie terytorialnym prowadzono obserwacje przyrodnicze.

Obserwacje prowadzone były w trakcie wizyt roboczych grudniu 2022 r. i styczniu 2023 r. Okres ten wynikał z terminu otrzymania zlecenia i konieczności zamknięcia prac w czasie przewidzianym umową. Pomimo mało dogodnych warunków fenologicznych (przedzimy, zima z epizodami ocieplenia) dołożono możliwie pełnej staranności, aby zbadać lokalną przyrodę i możliwie rzetelnie zdiagnozować występowanie gatunków chronionych, czy obiektów o wysokim walorze przyrodniczym.

W ciągu pierwszej wizyty spenetrowano budynek w poszukiwaniu śladów obecności zwierząt. Szczególną uwagę zwrócono na poszukiwania śladów bytności gatunków chronionych, w tym ptaków i nietoperzy. Poszukiwano odchodów, resztek pokarmu, pobieleń kałem, otarć na tynku, piór, gniazd. Skontrolowano również piwnice, czy nie odbywa się tam hibernacja nietoperzy, czy zimowy spoczynek płazów.

W ciągu kolejnych wizyt kontrolowano otaczający teren metodą marszrutową. Zwracano uwagę na drzewostan, w tym sędziwe drzewa i możliwość zasiedlenia ich przez chronione zwierzęta, czy grzyby. Poszukiwano resztek wegetatywnych roślin rzadkich i chronionych.

W celu odnalezienia zimujących gatunków chronionych skontrolowano również piwniczkę położoną kilkadziesiąt metrów od budynku.

Wyniki – Budynek

Budynek jest utrzymywany przez Zarządzającego w stanie szczelnym, bez okien umożliwiających wejście czy wlot do środka ptaków oraz ssaków. Wewnątrz nie stwierdzono bytowania żadnych kręgowców. Nie odnaleziono również chronionych bezkręgowców, czy śladów ich występowania.

Na strychu odnaleziono stare, co najmniej 8-12-letnie ślady pojawiania się nietoperzy (maksymalnie 5 osobników), ale nie można traktować tego obiektu jako dawnej kolonii rozrodczej, raczej jako przygodne miejsce koczowania pojedynczych osobników.

Na elewacjach nie odnaleziono gniazd ptaków, jednak ze względu na termin kontroli nie da się wykluczyć, że elewacje są zamieszkiwane przez te zwierzęta. W związku z tym należy założyć, że są przynajmniej potencjalnym siedliskiem dla takich gatunków, jak:

kawka *Corvus monedula* – 1 para

wróbel *Passer domesticus* – 4 pary

pustułka *Falco tinnunculus* – 1 para

Z powyższych danych wysnuto następujące zalecenia:

1. W przypadku podjęcia robót w obrębie elewacji czy dachu należy je poprzedzić kontrolą ornitologiczną i chiropterologiczną przeprowadzoną przez przyrodnika w terminie nie dalszym niż 14 dni przed rozpoczęciem robót. W przypadku stwierdzenia gniazdowania czy bytności gatunków chronionych należy w danym miejscu i strefie ochronnej ustalonej przez przyrodnika zaniechać robót i uzyskać stosowne derogacje. W przypadku stwierdzenia lęgów należy ustanowić strefę ochronną wokół punktu, gdzie te lęgi się odbywają i w tej strefie zaniechać prac do czasu wyprowadzenia lęgów.

2. W przypadku remontu elewacji lub dachu należy w obrębie budynku pałacowego wykonać siedliska zastępcze (skrzynki) w następującej liczbie:

- 1 budka lęgowa typu D,
- 4 pojedyncze lub 2 podwójne skrzynki lęgowe typu „jerzyk”,
- 1 budka lęgowa półotwarta typu „pustułka”
- 1 budka lęgowa typu „płomykówka”.

Dobór i zakup skrzynek powinien być skonsultowany z przyrodnikiem. Podobnie miejsce i sposób montażu powinno być skonsultowane z przyrodnikiem. Ze względu na zabytkowy

Elementy inwentaryzacji przyrodniczej wraz z waloryzacją i wskazaniem ochronnymi dla pałacu w Ciasnej i jego bezpośredniego otoczenia

charakter budynku należy preferować skrzynki chowane wewnątrz kubatury budynku np. w przestrzeni strychu.

Wyniki – Otoczenie

Budynek w odległości kilkunastu-kilkudziesięciu metrów otacza dojrzały drzewostan, a bezpośrednio jest otwarta przestrzeń z niską roślinnością, kępami krzewów i pojedynczymi drzewami. Wokół budynku roślinność składa się głównie traw i roślin zielnych. W tej strefie znajdują się również relikty dawnych nasadzeń rabat i niskiej zieleni urządzonej: liliowce, śnieguliczka biała, jałowiec. Tu również rosną grupy krzewów lub niskich wielopniowych drzew, a wyróżniają się okazałe cisy *Taxus baccata*, z których największe zajmują powierzchnię ponad 30 metrów kwadratowych każdy. Pojawiają się również pojedyncze młode drzewa wyrosłe w przeciągu ostatnich kilkunastu-kilkudziesięciu lat, a nie będące elementami założenia parkowego.

Dalej rozpoczyna się zwarty drzewostan składający się z drzew w różnych klasach wiekowych, w tym również okazałych, sędziwych należących do gatunków:

- dąb szypułkowy *Quercus robur*,
- lipa drobnolistna *Tilia cordata*,
- klon zwyczajny *Acer platanooides*,
- sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*

i domieszkowo inne.

W runie nie odnaleziono gatunków roślin podlegających ochronie, lecz ze względu na porę roku w jakiej prowadzono obserwacje, brak takich obserwacji nie przesądza o braku występowania. W tego typu miejscach można spodziewać się geofitów, jak choćby śnieżyczki przebiśnieg *Galanthus nivalis*. Na całym terenie obserwowane są siewki cisa *Taxus baccata* – gatunku podlegającego ochronie ścisłej

Spośród ssaków chronionych obserwowano 1 osobnika wiewiórki pospolitej *Sciurus vulgaris*. Gatunek ten podlega ochronie częściowej. Można się spodziewać występowania nietoperzy, ssaków z rzędu owadożernych, czy obu gatunków jeży.

Spośród ptaków odnaleziono zeszłoroczne gniazda kosa *Turdus merula* (ochrona ścisła), sierpówki *Streptopelia decaocto* (ochrona ścisła) oraz grzywacza *Columba palumbus* (gatunek łowny). Należy spodziewać się gniazdowania licznych gatunków, niestety nie ze względu na termin kontroli nie było możliwości dokonania obserwacji.

Spośród gadów i płazów nie odnaleziono żadnych, ale należy się spodziewać co najmniej żaby trawnej *Rana temporaria* oraz jaszczurki zwinki *Lacerta aquilis*. Oba gatunki podlegają ochronie częściowej.

Nie należy oczekiwać występowania ryb na badanym terenie ze względu na brak siedlisk, w których mogłyby zamieszkać – wód stojących czy płynących.

Spośród bezkręgowców odnaleziono ślady bytowania gatunku kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*. Jest to chrząszcz z rodziny kózkowatych, podlegający ochronie ścisłej, zamieszczony na załączniku II i IV Dyrektywy Siedliskowej (tzw. gatunek naturowy). Na Czerwonej Liście Zwierząt Zagrożonych w Polsce – umieszczony z kategorią VU (narażony).

Jego żery i wyloty chodników zaobserwowano na 2 drzewach, jednak należy się spodziewać, że zasiedlonych jest więcej drzew należących do gatunku dąb szypułkowy. W związku z tym, zgodnie z zasadą ostrożnościową, w otaczającym drzewostanie wszystkie dęby o średnicy powyżej 70 cm na wysokości 1,3 m należy traktować jako przynajmniej stanowiące potencjalne siedlisko tego gatunku.

Ryc. 1. Żery kozioroga dębosza na pniu dębu.

W związku z charakterem drzewostanu i licznymi sędziwymi dziuplastymi drzewami należy spodziewać się również obecności pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*. Jest to chrząszcz z rodziny poświętnikowatych, podlegający ochronie ścisłej, zamieszczony na załączniku II i IV Dyrektywy Siedliskowej (tzw. gatunek naturowy) jako gatunek priorytetowy. Na Czerwonej Liście Zwierząt Zagrożonych w Polsce – umieszczony z kategorią VU (narażony).

Ryc. 2. Wylot u podstawy pnia próchnowiska typu kominowego.

Waloryzacja

W wyniku obserwacji w terenie wyznaczono kilka stref o wysokim walorze przyrodniczym, co zostało zaznaczone na mapie poniżej.

Ryc. 3. Wyznaczone w wyniku waloryzacji strefy. Opis poniżej.

Pozostały obszar należy traktować jako tereny o walorze przyrodniczym umiarkowanym.

Strefa 1. Aleja dębowa.

Ryc. 4. Widok ogólny alei.

Jest to obszar z dorodnymi, dojrzałymi dębami szypułkowymi, które w nieodległej przyszłości mają szansę stać się siedliskiem licznych chronionych gatunków zwierząt i grzybów (porostów). W aktualnym krajobrazie występuje deficyt tego rodzaju dojrzałych drzew. Dodatkowo stanowią one fragment założenia dawnego parku – tym bardziej są cenne.

Strefy 2 i 3. Szpaler bukowy (dawny żywopłot)

Ryc. 5. Widok ogólny szpaleru po stronie wschodniej.

Szpaler stanowi pozostałość dawnego parkowego żywopłotu. Jest fragmentem byłego założenia parkowego i jako taki, w całości stanowi rodzaj świadectwa dawnego sposobu zagospodarowania terenu. Sam w sobie jest potencjalnym siedliskiem licznych zwierząt, ze względu na zwarcie oddziela wizualnie pozostały drzewostan od części zabudowanej.

Strefa 4. Sędziwe dęby

Jest to obszar, gdzie rośnie grupa dębów o imponujących rozmiarach i dobrze uformowanych koronach. Ich pierśnica (liczona jako obwód na wysokości 1,3 m) przekracza 200 cm, osiągając u niektórych ponad 340 cm. Kilka spośród nich jest zasiedlona przez chronionego chrząszcza – kozioroga dębosza. Należy również spodziewać się występowania pachnicy dębowej.

Ryc. 6. Pień sędziwego dębu z owocnikami guzoczyrki dębowej.

Strefa 5. Grupa cisów

W strefie tej rosną dorodne cisy w liczbie 6 okazów. Stanowią one fragment dawnego założenia parkowego. Zgodnie z wizualną oceną, każdy z nich jest w wieku ponad 100 lat. Tworzą zawartą kępę, gdzie mogą żerować i tworzyć gniazda liczne ptaki. Należy również pamiętać, że cis jako taki podlega ochronie gatunkowej.

Zalecenia Przyrodnicze

Teren planowanego przedsięwzięcia obejmuje budynek pałacowy wraz z otaczającym obszarem. Przewidywany zasięg oddziaływania sięga pierwszego szeregu drzew rosnących dookoła budynku, boiska oraz dróg dojazdowych, jednak teren całego parku stanowi ciekawy i cenny obszar o podwyższonym walorze przyrodniczym.

Jest to drzewostan mieszany, z dominacją sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*. Wewnątrz drzewostanu oraz na jego skraju pojedynczo bądź grupami rosną relikty dawnego założenia parkowego – głównie lipy *Tilia sp.* i dęby szypułkowe *Quercus robur*. Pojedynczo trafiają się daglezie zielone *Pseudotsuga menziesii* i inne gatunki.

Teren jest przynajmniej potencjalnym obszarem występowania chronionych grzybów. Należy spodziewać się saprofitów oraz pasożytów związanych z sędziwymi drzewami. Podobnie należy spodziewać się występowania owadów saproksylicznych i ksylofagów.

Należy liczyć się z licznym występowaniem, w tym gniazdowaniem ptaków należących do chronionych gatunków.

W związku z warunkami przyrodniczymi proponuje się następujące zalecenia:

1. Nie rozwieszać skrzynek lęgowych dla ptaków w obrębie drzewostanu. Drzewostan jest bogaty w naturalne schronienia.
2. Pozostawić strefy z krzewami i podrostem drzew – jako miejsca schronienia i potencjalnego gniazdowania ptaków.
3. Chrust z cięć w drzewostanie gromadzić w ustronnych miejscach, aby mogły być miejscami spoczynku i gniazdowania dla ptaków. Mogą być formowane w stosy, bądź w wały.
4. Przeprowadzić diagnozę i pielęgnację drzew oznaczonych jako cenne. Należy zwrócić uwagę, aby w ramach tego działania nie niszczyć siedlisk gatunków chronionych.
5. Poza miejscami penetrowanymi przez ludzi nie usuwać suszu gałęziowego. Stanowi on miejsce żerowania dla ptaków.
6. W obszarach zaznaczonych jako strefa o wysokim walorze przyrodniczym prace należy prowadzić pod nadzorem przyrodnika.
7. Prace w zasięgu brył korzeniowych drzew należy prowadzić ze szczególną ostrożnością, aby zminimalizować uszkodzenia korzeni.

8. W zasięgu brył korzeniowych (na powierzchni rzutu pionowego koron drzew) ścieżki należy wykonywać bez korytowania, z nawierzchniami kładzionymi na powierzchni bądź na nasypie, aby nie zniszczyć korzeni.

Inwentaryzacja drzewostanu

Otoczenie Pałacu w Ciasnej

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	pierśnica	Uwagi
1	Dąb szypułkowy	Quercus robur	175	bluszcz
2	Dąb szypułkowy	Quercus robur	174	bluszcz
3	Dąb szypułkowy	Quercus robur	181	bluszcz
4	Dąb szypułkowy	Quercus robur	164	bluszcz
5	Dąb szypułkowy	Quercus robur	95	bluszcz
6	Dąb szypułkowy	Quercus robur	219	bluszcz
7	Dąb szypułkowy	Quercus robur	126	
8	Dąb szypułkowy	Quercus robur	110	
9	Dąb szypułkowy	Quercus robur	181	
10	Dąb szypułkowy	Quercus robur	226	
11	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	112	
12	Dąb szypułkowy	Quercus robur	203	wycieki soku na korze, prawd. kozioróg dębosz
13	Dąb szypułkowy	Quercus robur	153	
14	Dąb szypułkowy	Quercus robur	222	
15	Dąb szypułkowy	Quercus robur	200	
16	Dąb szypułkowy	Quercus robur	220	
17	Dąb szypułkowy	Quercus robur	297	
18	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	209	słabe rozwidlenie, ubytek kominowy
19	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	134	
20	Robinia akacyjowa	Robinia pseudoacacia	176	
21	Żywotnik zachodni	Thuja occidentalis	135, 99	ubytek kominowy, drzewo żywotne
22	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	92	
23	Dąb szypułkowy	Quercus robur	321	
24	Dąb szypułkowy	Quercus robur	203	

Elementy inwentaryzacji przyrodniczej wraz z waloryzacją i wskazaniem ochronnymi dla pałacu w Ciasnej i jego bezpośredniego otoczenia

25	Dąb szypułkowy	Quercus robur	137	
26	Dąb szypułkowy	Quercus robur	167	
27	Dąb szypułkowy	Quercus robur	170	
28	Dąb szypułkowy	Quercus robur	144	
29	Dąb szypułkowy	Quercus robur	177	
30	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	94	
31	Dąb szypułkowy	Quercus robur	87	
32	Dąb szypułkowy	Quercus robur	186	
33	Dąb szypułkowy	Quercus robur	133	listwa mrozowa
34	Dąb szypułkowy	Quercus robur	154	bluszcz
35	Dąb szypułkowy	Quercus robur	211	bluszcz
36	Dąb szypułkowy	Quercus robur	227	bluszcz
37	Dąb szypułkowy	Quercus robur	204	bluszcz
38	Dąb szypułkowy	Quercus robur	143	bluszcz
39	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	124	
40	Dąb szypułkowy	Quercus robur	143	
41	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	90	
42	Dąb szypułkowy	Quercus robur	137, 121	
43	Dąb szypułkowy	Quercus robur	186	
44	Dąb szypułkowy	Quercus robur	130	
45	Dąb szypułkowy	Quercus robur	83	
46	Dąb szypułkowy	Quercus robur	116	
47	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	241	
48	Dąb szypułkowy	Quercus robur	124	
49	Dąb szypułkowy	Quercus robur	112	
50	Klon zwyczajny	Acer platanooides	140	
51	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	124	
52	Dąb szypułkowy	Quercus robur	111	
53	Dąb szypułkowy	Quercus robur	125	

54	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	138	
55	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	139	
56	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	116	
57	Buk zwyczajny	Fagus sylvatica	282	młody cis u podstawy
58	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	164	
59	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	131	
60	Dąb szypułkowy	Quercus robur	117	
61	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	137	
62	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	156	
63	Dąb szypułkowy	Quercus robur	163	
64	Dąb szypułkowy	Quercus robur	236	
65	Dąb szypułkowy	Quercus robur	156	
66	Dąb szypułkowy	Quercus robur	68	
67	Dąb szypułkowy	Quercus robur	132	
68	Dąb szypułkowy	Quercus robur	206	
69	Brzoza brodawkowata	Betula pendula	98	
70	Brzoza brodawkowata	Betula pendula	105	
71	Klon zwyczajny	Acer platanoides	114, 99	
72	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	138	
73	Dąb szypułkowy	Quercus robur	208	
74	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	168	
75	Dąb szypułkowy	Quercus robur	198	
76	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	136	
77	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	93	
78	Sosna zwyczajna	Pinus sylvestris	119	
79	Dąb szypułkowy	Quercus robur	168	
80	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	428	drzewo weteran, zdrowe
81	Daglezja zielona	Pseudotsuga menziesii	192	
82	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	259	

83	Dąb szypułkowy	Quercus robur	258	
84	Dąb szypułkowy	Quercus robur	235	
85	Dąb szypułkowy	Quercus robur	215	wypróchnienie w odziomku
86	Dąb szypułkowy	Quercus robur	261	
87	Dąb szypułkowy	Quercus robur	257	
88	Dąb szypułkowy	Quercus robur	181	
89	Dąb szypułkowy	Quercus robur	340	kozióróg dębosz
90	Dąb szypułkowy	Quercus robur	244	ubytek kominowy
91	Dąb szypułkowy	Quercus robur	242	
92	Klon zwyczajny	Acer platanoides	68	
93	Klon zwyczajny	Acer platanoides	56	
94	Dąb szypułkowy	Quercus robur	113	
95	Dąb szypułkowy	Quercus robur	140	
96	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	221	liczne dziuple
97	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	298	liczne dziuple
98	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	292	liczne dziuple
99	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	103	pochylone, stabilne
100	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	122	
101	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	264	liczne dziuple, żywotne

Powyższy wykaz zawiera tylko drzewa znajdujące się w strefie polany widokowej, otoczenia pałacu i dróg gojazdowych. **Drukiem wytłuszczonym** oznaczono drzewa o wyjątkowym walorze przyrodniczym.